

הגרעין היסודי של ת"כ וס' הקדושה

(פרק ג')

אנחנו כבר כתבנו לעיל^א, שס' תורת כהנים כולל בתוכו, לפי דברי בית מדרשה של הבקרת החדשה, עוד ספר חקים, שקדם לו במקצת, הנקרא בפי המבקרים בשם: "ספר הקדושה" (H=Heiligkeitsgesetz) שהלקיו העקריים נמצאים בוויקרא יז—כו^ב. אפיה המיוחד של תורת הקדושה הזאת לפי דילמאן (Comm. III s. 640) ואחרים, הוא, ש"התביעה "להיות קדושים", הכתובה בספר

(א) עין למעלה, בעמ' א'.

(ב) לס' הקדושה שוכים, לפי דברי וילהיוון: ויקרא י"א (הגרעין); הפרקים: יז—כ"ו; הפרקים האלה תוקנו עובדו ושונג, כלומר: וילהיוון מוחס כל דבר, שיש בו זכר למקור היסודי של ת"כ (Q), ליד עורך ומעבד. לס' הקדושה שיד גם במדבר ט"ו, א"מא, שגם הוא עובד ותוקן. לפי דברי קוונן שוכים ל' H (קוונן קורא לו בשם: P1): ויקרא י"א, א—כ"ג; מ"א—מ"ד, ויקרא י"ז, י"ח, י"ט*, כ, מקצתו של פרק כ"א ומקצתו של פרק כ"ב; הפסוקים: ט—כ"ב בפרק כ"ג; כ"ג, לט—מ"ג; כ"ד, ט"ו—כ"ב; מקצתו של פרק כ"ה; כל פרק כ"ו; במדבר ט"ו, ל"ז—מ"א; הפסוקים: א'—ל"ו בפרק ט"ו הם גם כן קדומים למקור Q. (י' מסמן: "עם שנויים אחרים"). דילמאן קורא לספר הקדושה בשם "תורת סיני" (S-Sinai codex). לה שייכים לפי דברי הנ"ל: חלקים אחדים מהפרקים: יז—כ"ו בוויקרא; שמות ל"א. י"ג ואילך*; ויקרא ה' א—ו; כ"א—כ"ד; דברים אחרים בוויקרא י"א; במדבר י', ט' ואילך; ט"ו, ל"ח—מ"א; (ואפשר שדבר-מה בוויקרא י"ג ואילך; בבמדבר ה', י"א—ל"א; ט"ו, י"ח—כ"א). לבסוף נכתב כאן זאת תכנו של ס' הקדושה גם לפי דריוור: "ויקרא" אשר ב'—S B O T (מובא בספרו של שמראק בעמ' 40): ויקרא י', י'; י"א | י"א, ב'—כ"ג; מ"א—מ"ז | י"ז, ג' עד "עד; פסוק ד' בלי "אל פתח אהל מועד"; גם הפסוקים: ה' וס' בלי המלים הנ"ל; זא; ח; י—י"ד | י"ח, ב'—ל' | י"ט, ב מ"קדשים"—כ' (בלי ה"ב); כ"ג, ל"ז | כ, ב "מאיש"—כ"ז | כ"א, א' מ"לנפש"—ו"ה "מאחור"; י"ז—י"ב ה'; י"ג ט"ו; י"ז (בלי "דורותם")—כ"א (בלי "אחרון הכהן"); בפסוק כ"ב—רק "לחם אלהיו יאכל"; כ"ג; | כ"ב, ב"ה מ"וינזרו"; בפסוק כ"ז — רק "אני ה'"; ג' מ"כל איש" — ט"ז (המלה "זרע" בפסוק ג' בלי אותיות הכנויים; פסוק ד' בלי "אחרון"); י"ח—כ"ה; כ"ז—ל"ג; | כ"ג, י מ"כ"י—י"ב; ט"ו—י"ח (מבלי המלים: "שבעת" עד "נסכיהם"); י"ט; כ' (בלי "על שני ככשים"); כ"ב; ל"ט מ"באפסכמ"; מ'—מ"ג (בלי מ"אנ) | כ"ד, ט"ז; ט"ז עד "יומת"; י"ז—כ"א | כ"ה, ב מ"כ"י—ט"א; י' עד המלה "לכם"; י"ג—כ"ה (בלי הפסוקים: ט"ז וכ"ג); ל"ה—מ"א; מ"ג; מ"ז; נ"ג; ג"ה; | כל פרק כ"ו || קרוב לאמת שגם החלקים האלה שוכים לספר הקדושה (דריוור במבואו): שמות ג ו—ח; יב, י"ב; י"ג | ל"א, י"ג; י"ד ה' || במדבר ט"ו, ל"ז—מ"א | ל"ג, נ"ב; נ"ג; נ"ה; נ"ו.

הכרית (שמות כב, 5) ביחד עם תכיעות ודרישות רבות אחרות, נעשתה כאן (כתורת הקדושה) להשקפה מנהלת ומורה דרך, שהעמידה גם את דיני הטומאה והטהרה וגם את חקי הקרבנות והמתנות ביחס של זיקה אליה". רק ע"י הפרשת תורת הקדושה הזאת מהמקור, כביכול, של תורת כהנים עלה בידי בית המדרש המודרני לתאר את אפיו ומהותו של Q (המקור היסודי של ת"כ PG) באופן רצוי ונוח לקיומה ולעמידתה של כל ההיפותיזה.

כל הצוויים הרבים בעניני מוסר, מדות ומשפטים הכתובים בויקרא י"ז—כ"ה אינם מתאימים להנחותיהם המוקדמות של המבקרים האומרים, שם' תורת כהנים הוא רק קבץ של חקי כהונה וקולטום בלבד.

הולצינגר (Einkl. in Pent s. 417) מוכרח להודות, כי „Ph, (כשם כזה הוא מסמן את תורת הקדושה = Priest. Heiligkeitsgesetz) הוא בא כחה השלם של הרוח המוסרית וההומנית השוררת בספר הכרית ובמשנה התורה. יש בו קורבה בלתי אמצעית לחקי המוסר של המקורות IE ומשנה התורה (D)... כל פרק י"ט ביחוד מתרוסס לגבהם של חקי המוסר שנאמרו במקומות אחרים; ויש ונראה לנו, שחקי המוסר אשר בתורת הקדושה הגיעו גם למדרגת התפתחות והשתלמות גבהה יותר: נדמה, למשל, את יט, ט"ו לשמות כ"ג. ג...". בנין מדמה את ויקרא י"ט, ט"ו; ל"ה; כ, ט; כ"ד, ט"ו; יז, י"ט; כ (כה, ג) לשמות כ"ג, ג, כ"א, י"ז; כ"ב, כ"ז; כ"א, יב; כ"א כ"ג ואילך (כ"ג, י) והוא מוצא בדמויים האלה ראיה לדבר, שתורת הקדושה השפעה בהרכבה מספר הכרית; רוח ספר הכרית שוררת גם בצוויים הכתובים בויקרא כ"ב, כ"ה (דמה לשמות כ"ג, י"ט) או בפרק כ"ה, כ"ה ואילך; קורבה רוחנית וגם חמרית מרגשת בויקרא י"ח, כ"ג (דמה לשמות כ"ב, י"ח); כ"ה, ל"ה—ל"ח (דמה לשמות כ"ב, כ"ד); כ"ה, י"ד (דמה לשמות כ"ב, כ"ב[?]), י"ט, כ (דמה לשמות כב, ט"ו[?])... וגם את זאת צריך לציין ולהרגיש כאן, שאפילו שמושו למעשה של החוק הקולטי (כה, א—ז) עודנו הומני בהודמנויות שונות כמו במשנה התורה. אם ס' משנה התורה כולל בתוכו את המצוה הגדולה והחשובה ביותר, אל נקפח גם את זכותו של ס' הקדושה אשר בתורת כהנים, מפני שבו כתובה מצוה אחרת השוה בערכה לראשונה: „ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, י"ח).—ואל הדברים הנ"ל נוסף את זאת: המצוה הנ"ל מכנסת לתוך חוג השפעתה גם את הגרים: „כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך" (ויקרא י"ט, ל"ד)— ואיפה נמצאת בת"כ הרוח המיוחדת, כביכול, של מעמד הכהנים?— וזמבן מאליו, שהיו מוכרחים (המבקרים החדשים) להפריד בין הספר הזה ובין תורת כהנים (P). וכדי שאילן רענן רב הפארות והפרות יוכל להחשב לעץ יבש, עלינו לדמות כנפשנו בראשונה, שפרותיו נקטפו, שעליו נבלו ונשרו וכל לשד חייו חרב—ואחר כך קרא נקרא בקול: „הביטו וראו את הגזע חסר הלח!"

הסבה העקרית, שגרמה לקריעת ס' הקדושה מהמקור היסודי של ת"כ, היא, שיש בו בטויים ואפני-דבור שאינם נמצאים כביכול ב-PG (Priesterliche Grund-schrift); אמרתי: "כביכול", מפני שאליכא דאמת נמצאים רב הטבויים בקטעים שיחסום קודם, בלי שום ספקות, למקור היסודי; אבל עתה, מכיון שרצוי יותר למבקרים לקרע את ס' הקדושה (H) מתורת כהנים (PG), נמנו וגמרו לפסק הלכה, שרבים של הקטעים אשר במקור היסודי הם חלקי ס' הקדושה או עובדו ע"י מסדר ועורך שחי בתקופה מאוחרת. אני רוצה להביא כאן דוגמאות אחדות: המלים "אני ה'" או "אני ה' אלהיכם" ההולכות וחוזרות תדיר נחשבות לאחד הסמנים המובהקים של ס' הקדושה; אולם הנוסחה הזאת נמצאת בתחלת המאמר גם בשמות ו, ב; ו; וגם בחתימת המאמר בשמות ו, ה; ו"ב, י"ב; כ"ט, ט"ו; במדבר ג, מ"ה; י, י; ט"ז, מ"א. הנוסחה השניה: "איש איש" נמצאת גם בויקרא ט"ו, ב; כבמדבר ה, י"ב; ט', י; עין גם בשמות ל"ו, ד; כבמדבר א, ד; ד, י"ט; מ"ט. הנוסחה השלישית: "נשא עון" או "נשא חטא" מצויה גם בשמות כ"ח, ל"ח; בויקרא ה, א; י"ז; ז, י"ח; י, י"ז; ט"ז, כ"ב; כבמדבר ה, ל"א; ט, י"ג; י"ד, ל"ד; י"ח, א; כ"ג; ל"ב; ל, ט"ז.

בטויים אחרים הם או *ἁπαξ λεγόμενα* או שהם נמצאים גם בספר הקדושה (H) רק בפרק אחד או במקומות מעטים כל כך, עד שאי-אפשר לצין אותם כתור סמנים אופייים של איזה ספר. למשל, "דמיון בוי" או "דמיהם במ" נמצא רק בויקרא כ'; "אכל לשבע" — רק פעמים; "זבת חלב ודבש", "מוזבח ה"—רק פעם אחת; "זמה—רק שלש פעמים בענין אסורי עריות. אם נקרא מראשה ועד סופה את רשימת הסגולות הלשוניות והפורמליות של ס' הקדושה אשר בספרו של הולצינגר (עמ' תי"א) לא נמצא שם שום ראיה, ותהא קטנה שבקטנות, לדבר זה, שס' הקדושה איננו אחד מחלקיו העקריים של המקור היסודי של ת"כ (Pg) ושלא יד סופר אחד חברתם. וכדאי וראוי לשים לב גם אל העובדה הזאת, שדוקא פרק י"ט שב"ויקרא", שהמלים "אני ה'" הולכות וחוזרות בו תדיר, נועד, כפי שמעיד הפסוק "דבר אל כל עדת בני ישראל" וכפי שהעיר כבר הספרא, להאמר בהקהל" (ספרא קנ"א—המתרגם). הפרק הזה כולל בתוכו שבעה דקלוגים (עשרת הדברים=Decalogus): א) ב—ה; ב) ט—י"ב; ג) י"ג—ט"ו; ד) י"ז—י"ט; ה) כ—כ"ח; ו) כ"ט—ל"ב; ז) ל"ג—ל"ו (מדרש רבה בתחלת "קדושים" כונה רק ששה דקלוגים; עין שם וגם בפסיקתא דר"כ נ"א; גם הירדגהים למעריב ליל ראשון של פסח).

ההבדלים הלשוניים והענייניים שבין ספר הקדושה לבין יתר חלקי תורת כהנים מתבארים על נקלה ע"י זה, שתכנם של הספרים הנ"ל שונה איש מרעהו^א; א) עין בפרושי, במקומות השיכים לענין הזה. אנחנו נבוא לידי הכרה זו גם אם נדמה, למשל, את הפרק המדבר על הקמת המשכן (שמות כ"ה ואילך) לחלקים אחרים של תורת כהנים.

וחשיבותם של ההכרלים האלה קטנה מאד בערך לכל הבטויים הרבים המשותפים לספר הקדושה ולמקור היסודי של ת"כ (Pg), שרק ע"י מעשה זדון בקרתי אפשר להוציאם ולהרחיקם, מפני שהם (המבקרים) אומרים שכל הבטויים הרבים האלה הם הוספות ועבודים מאוחרים^א. נביא כאן רק דוגמאות אחדות: בויקרא י"ז, ג' מחקו המבקרים את המלים: "במתנה" או "אשר ישחט מחוץ למחנה", מפני ש"מתנה" הוא, לפי דבריהם, בטוי אופיי של המקור היסודי של ת"כ^ב. המלים: "אל פתח אהל מועד" אשר בפסוקים: ד, ה' וט' הן הוספה מאוחרת, כביכול. הפסוקים: ו' ז' צריכים שוב להמחק (לפי דעת המבקרים) לגמרי, מפני שאפני הדבור האלה שאולים הם מהמקור היסודי של ת"כ^ג. וגם ההתחלה של פרק י"ז (א"ב) וסופו (ט"ז-ט"ז) לוקחו כביכול מהמקור הנ"ל. אולם כאן נשאלת שאלה זו: הלא נכון יותר ליחס את הפרק כן ששה עשר הפסוקים הזה, שכעשרה פסוקים מהם אנתנו מוצאים את שפתו המיוחדת של Pg, למקור היסודי של ת"כ מאשר לבקש לו מחבר חדש, מחבר ס' הקדושה, ולהגיד, שחמשה פסוקים שלמים (א, ב, ו, ט"ז וט"ז) ושני חצאי-פסוקים (ג' ז') ושלוש שלש מלים כשלשה פסוקים (ד, ה, ט') הם הוספות או עבודים מאוחרים!?

אנדרלמוסיה כזאת נעשתה גם בפרק כ"א. המבקרים המודרניים אומרים, שכל המלים והפסוקים הבאים לקמן הם הוספות מאוחרות (עפ"י ת"כ): בפסוק א'—מן "ויאמר" עד "ואמרת אליהם"; בפסוק ב'—מן "אשר יוצק" עד "את הכנדים"^ד; בפסוק י"ב—"כי נור שמן משחת אלהיו עליו"; הפסוקים: ט"ז וי"ז; בפסוק י"ז—"לדורותם"; בפסוק כ"א—"אהרן הכהן" (מחבר ס' הקדושה לא ידע עוד כלום—לפי שיטת המבקרים החדשים—על אודות הכהנים מכני אהרן); בפסוק כ"ב—"מוקדשי הקדשים וסן הקדשים"; בפסוק כ"ג—"הפרכת לא יבוא ואל"; ומוכן מאלין, שפסוק כ"ד—הוספה מאוחרת. ושוב מוצאים המבקרים עשר הוספות בעשרים וארבעה פסוקים!^ה.

- (א) חוקרים זהירים ומתונים, כוילמן וחבריו, מודים, להכפ"ת, ואומרים, כי הם לא מצאו באור מספיק לדברים רבים אשר לנגד עינינו כאן.
- (ב) אולם מהו הדבר שהכריח את העורך המאוחר להוסיף ולהכניס את המלים האלה לכאן?!
- (ג) אי-אפשר להבין, לשם מה הוסיף העורך המאוחר את המלים האלה ומדוע ראה צורך לעצמו לחזר ארבע פעמים על "אל פתח אהל מועד"?
- (ד) ושוב נשאלת שאלה זו: מה היתה כונתו של העורך-המוסיף בהכניסו את המלים האלה לתוך הפסוק הזה ומדוע אין הוספה כזאת ל"הכהן הגדול" אשר בבמדבר ל"ה, כ"ח?
- (ה) ויש שמטילים על המלים האלה, העומדות להמחק, את האשמה, שהן מפריעות את המשכות הענינים. אולם איבא דאמת מחקו אותן רק מפני שהן לאבן נגף ולצור מכשול על דרכה של השיטה הקבועה מלמפרע וכל המעשה הזה נראה בעיני אלה, שאין להם דעות קרומות, כמעשה להטים ספרותי, המרחיק לפי רצונו וחפצו כל דבר שאינו נוח ורצוי לו.

ומאידך גיסא אין המבקרים החדשים יכולים להרשות את המקור היסודי של ת"כ להחזיק בכטויים וכדבורים, שהם, לפי דעתם, מסגולתו המיוחדת של ס' הקדושה ומפני זה היו מוכרחים שוב לקרע מהפרקים, השיכים בודאות גמורה ל-Pg, קטעים שלמים ופסוקים וליחסם ל-H. ככה חושב, למשל, דריינר לדבר קרוב לאמת, ששמות ו', וי"ח שייך לספר הקדושה, מפני שהמלים "אני ה' הולכות וחוזרות שם פעמים אחדות. ומשפט כזה הוציאו המבקרים גם על שמות י"ב, י"ב—י"ג. גם את שמות ל"א, י"ג—י"ד מיחסים המבקרים לספר הקדושה (ובאמצע הכנים העורך = R את המלים: "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם"; המלה "לדורותיכם" מעידה על חברותיה שהן שיכות למקור היסודי של ת"כ^א). אולם גם שמות כ"ט, מ"ז שייך, על יסוד הדברים שנאמרו לעיל, לס' הקדושה; וכאמת מוצאים אנחנו אותו ברשימה הי"ג של הולצינגר. המבקרים גלו את עקבותיו של ס' הקדושה גם בויקרא ב', ה', ו', ז', י"א, י"ב—בפרקים, שקודם יחסום, כמות שהם, למקור היסודי של ת"כ. כמדבר ג', י"א—י"ג מסים במלים: "אני ה'" ומפני זה שייך גם הוא לס' הקדושה (ראה את הרשימה הי"ד של הולצינגר). ודבר פלא הוא, שלא הושם לב, כנראה, לכמדבר ג', ט"א ומ"ה, שגם בו כתובות המלים: "אני ה'". וורסטר (Z A T 1884 s. 125) מיחס את כל פרשת סוטה (כמדבר ה', י"א—ל"א) וגם דבר-מה מכמדבר ו' לספר הקדושה. — כמדבר ו', ט"ו, המסים ב"אני ד' אלהיכם", שייך ל' — H, אבל הפסוקים הכתובים לפניהם רק למקור היסודי של ת"כ יחשבו, מפני שהמלים: "בני אהרן", "עדה" ועוד נמצאות בהם. בכמדבר מ"ז יש שוב הרבה קטעים שיש בהם מאופיותו של ס' הקדושה, ואולם ביחד עם זה שם בו (לפי דברי המבקרים) גם ה—Pg את אותותיו ("יזכ"א; ל"ב—ל"ו; ל"ז—מ"א). ביחוד נמצאים בקטע המדבר בענין מצות ציצית כל המסנים המובחקים של ס' הקדושה ("אתם זונים"; "והייתם קדושים"; "אני ד' אלהיכם"),

(א) עין ברשימותיו של הולצינגר. אני מוכרח להקדים כאן דבר-מה, שאדבר עליו אח"כ בפרטות, למען אוכל להוכיח את הזיוף והשקר אשר נמעשה-ההבקרת הזה. כל הפסוק הזה אשר בשמות ל"א, י"ג מובא ביחזקאל כ', י"ב (דמה לפסוק כ'). ולמען הוכח בזאת, צריך להציג את שני הפסוקים האלה איש מול רעהו:

<p>יחזקאל כ', י"ב</p> <p>"וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת, כי אני ה' מקדשם"</p> <p>פסוק כ': "ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניהם לדעת כי אני ה' אלהיכם"</p>	<p>שמות ל"א, י"ג</p> <p>"אך את שבתותי תשמרו, כי אות היא ביני וביניהם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם"</p>
--	---

ויחזקאל אומר שם בפרוש (פסוק י'), כי ה' נתן לבני ישראל את המצוה הזאת כמדבר אחרי צאתם ממצרים. ובכ"ז העו אחד המבקרים (ראה הולצינגר ברשימה הי"ג) להגיד, כי הפסוק הזה מרכב משני מקורות שנוצרו אחר גלות בבל!!

ובכ"ז כתובה בו המלה "לדרותיכם" (פסוק ל"ח); והרי אי-אפשר להגיד, שמי שהוא הכניסה לתוך הפסוק רק למען הכעים את הבקרת המודרנית. נמצאנו למדי, שהמלה "לדרותיכם" משוחפת גם לתורת הקדושה וגם למקור היסודי של ה"כ או מה שנכון יותר: שני הספרים האלה יצירה אחת הם. דרייך מצא גם בכמדבר ל"ג שלשים ושלשה רשמים של ס' הקדושה (נ"ב ואילך; נ"ה ואילך).

אולם בהביאנו זה עתה את הסמנים המראים והמבליטים את אחדותם של המקור היסודי (Pg) ותורת הקדושה — עוד לא אמרנו את הכל, מה שיכל להוכיח את זהותו של מחבר שני הספרים האלה. יש עוד הרבה ראיות, שנסתרו מעיני המבקרים עד היום, המעידות על אחדותם של Pg ו-H. יושם נא לב אל הדברים דלקמן. חקת הקרבנות של החגים והמועדים בכמדבר כ"ח-כ"ט שותה לנגדה את כל חקת החגים אשר בויקרא כ"ג [המרכב (לפי דברי המבקרים) מס' הקדושה ומהמקור היסודי של ת"כ] ותתיחס אליה כמו אל דבר שלם ואחדותי; גם הפסוקים: מ"כ-כ ול"ט-מ"ג נזכרים שם (בנגוד לזוילהויזן: Jahrb. f. d. Th. 1877 s. 433), יען כי בכמדבר כ"ה, כ"ו: "בהקריבכם מנחה חדשה לד' מסתמך על "והקרבתם מנחה חדשה לה'" אשר בויקרא כ"ג, ט"ז, והפסוק "וחגתם חג לה' שבעת ימים" שאול הוא מלה במלה בויקרא כ"ג, ל"ט ומ"א^א). הפסוק "והקרבתם אשה לה'", ההולך וחוזר פעמים אחדות בויקרא כ"ג (ח', כ"ה, כ"ז ול"ז), הוא מכוא לחקת קרבנות החגים, שנאמרה אח"כ ע"י ה' למושה בכמדבר כ"ח-כ"ט. בחקת הפסח אשר בשמות י"ב (Pg) כתוב פסוק אחד הנמצא כמעט מלה מלה גם בס' הקדושה. נדמה את שני הפסוקים האלה איש לרעהו:

ויקרא כ"ג, מ"א		שמות י"ב, י"ד
"וחגתם אותו חג לה' שבעת ימים		"וחגתם אותו חג לה' לדרותיכם
כשנה, חקת עולם לדרותיכם. בחדש		חקת עולם תחגוהו".
השביעי תחגו אותו".		

דמוי שני הפסוקים האלה איש לרעהו כולט ונראה לעינים. המשפט "וחגתם אותו" אשר בשמות הוא, כנראה, קדום ומקורי, מפני שהוא מתיחס אל "היום הזה" הנמצא באפן בלתי-אמצעי לפניו, באותה שעה שאת "אותו" אשר בויקרא צריך ליתם אל "חג" שנאמר בפסוק שלפני—פניו (ל"ט) והוא חוזר שם רק על "תחגו את חג ד'". אולי לוקח הכטוי הזה משמות למען הדגיש והבליט מחד גיסא את שווי הקדושה של חג הפסח וחג הסכות, ומאידך גיסא — את ההבדל שביניהם:

(א) אמנם הפרקים: כ"ח-כ"ט אשר בכמדבר נמנים, לפי הבקרת החדשה, את החלקים השניים של ת"כ (Ps); אולם השערת-העור הזו על דבר פרקים שנתוספו לתורה גם בתקופה מאוחרת לעזרא היא מחוסרת כל יסוד ואנחנו יכולים לעבור כאן בשתיקה עליה.

את "חג" הסכות צריך להג' שבעת ימים בבית המקדש, אולם כפסה נחשב רק היום הראשון ל"חג" שכזה (דברים ט"ז, ז')^א.

הרעיון, שה' שוכן בתוך בני ישראל, עובר כחוט השני גם בקטעים השיכים למקור היסודי של ת"כ (Pg) וגם בקטעים השיכים לתורת הקדושה (H); והדבר הזה מעיד ג"כ על אחדותם של שני הספרים האלה. המצוה: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" נאמרה בשמות כ"ה, ח' ונשנתה בצורת הבטחה בשמות כ"ט, מ"ה ומ"ו (H). בויקרא ט"ז, ט"ז כתוב על אהל המועד: "וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך טומאותם" וכזה יש רמז גם להשראת שכנתה' על ישראל; ובויקרא ט"ו, ל"א מוצא הרעיון הזה את כטויו במלים: "בטמאם את מושכני אשר בתוכם" וגם כפרק כ', ג': "למען טמא את מקדשי" (H). ההבטחה שנאמרה בויקרא כ"ו, י"א (H): "ונתתי משכני בתוכם" היא רק שנוי-נוסח של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" הכתוב בשמות כ"ה, ח'. הרעיון הזה הולך וחוזר גם במל"א ו', י"ג; ביחזקאל ט"ג, ט'; בזכריה כ', י"ד.

נוסף אל הדברים הנ"ל גם את זאת, שחקת הפסח זקוקה להשלמתו ולמלאו (כפי שראינו לעיל בעמ' ו') של ויקרא י"ז. אולם עוד מקום אחד במקור היסודי של ת"כ מניח כתור הנחה מוקדמת את אסור השחיטה שנאמר בויקרא י"ז; בלי ההנחה הזאת לא יובן המקום ההוא כלל וכלל. בויקרא ז', כ"ד אנחנו מוצאים בתור הוספה לאסור חלב את המצוה הזאת: "וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו". ומדוע הוא מתיר רק את החלב של נבלה וטרפה לכל מלאכה ואיננו מתיר בכלל את החלב של בקר וצאן שנשחטו לשם חולין? והדבר הזה יתבאר רק, כמו שהעיר כבר רנ"ה ויזל, עפ"י ויקרא י"ז, ג"ו האומר שכל שחיטה צריכה להיות לשם קרבן ואת החלב צריך להקטיר ע"ג המזבח. ומפני זה אפשר היה להשתמש רק בחלב נבלה וטרפה לכל מלאכה^ב.

באסור השחיטה לשם חולין הלוי גם דבר זה, שאכילת נבלה לא נאסרה — לא במקור היסודי של ת"כ ולא בספר הקדושה — לכל בני ישראל^ג. בויקרא י"ז, ט"ו אנחנו קוראים, שכל איש אשר "יאכל נבלה וטרפה" צריך רק "לכבס בגדיו

א) חקי הנסכים אשר בכמדבר ט"ו, א"ט"ו. נתחברו לפי דברי וילנהויזן, ע"י המעבד והמסדר (ולא ע"י המחבר) את קבץ הפרקים: י"ד-כ"ו אשר בויקרא. אולם בכל אופן מסתמכות המלים "מנחתם ונסכיהם" אשר בויקרא כ"ג, י"ח על החק הכתוב בכמדבר ט"ו, א'; והדבר הזה, ביתר עם ראיות רבות אחרות, מעיד, ששני קבצי-החקים האלה מאוחדים ומחוברים איש לרעהו. — ואולם חק הנסכים הזה נזכר פעמים רבות לא רק בכמדבר כ"ח-כ"ט בלבד, אלא גם בכמדבר ו', ט"ו, ט"ז מסתעף בו וגם המקור היסודי של ת"כ (Pg) גופא (שמות כ"ט, מ') יודע ומכיר אותו (עין גם במל"ב ט"ז, ט"ו).

ב) עין כ—Magazin 1877 s.137 ובפרושי לויקרא עמ' רנ"ה.

ולרחץ במים". ויקרא כ"ב, ח' אוסר אכילת נבלה וטרפה רק לכהנים בלבד, למען לא יטמאו את גופם. אולם גם ויקרא י"א, מ' מחייב את האיש שאכל בשר נבלה רק לכבס את בגדיו בלבד וויקרא ז', כ"ד אוסר רק אכילת חלב נבלה וטרפה ולא — אכילת בשר. ובאפן כזה צדק בנין' (Comment. s. 114) באמרו, שנבלה וטרפה נאסרו בס' הקדושה (וגם במקור היסודי של ת"כ) רק לכהנים בלבד; לישראלים ולגרים הותרה אכילת בשר נבלה וטרפה, אולם אחר האכילה היו צריכים לכבס את בגדיהם ולרחץ את בשרם. ואמנם העובדה הגלויה והבולטת הזאת אינה הולמת (הולצינגר עני' תי"ז) את שיטתו של בית המדרש המודרני הסובר, שתמיד ובכל מקום נכרת נטיה להחמיר ולהוסיף על התביעות והדרישות הדתיות, ובמקרה הזה, להפך, התירו המקור היסודי של ת"כ וס' הקדושה את הדבר שנאסר במשנה התורה (י"ד, כ"א) ובס' הברית (שמות כ"ב, ל'). הולצינגר סובר, שאפשר לשער, כי במצוה הזאת משתקפת שאיפה להקל בתקופה המאוחרת את מצבם הקשה של העניים. ואולם היה רצוי יותר להולצינגר לדחות בקש את הדבר הזה, שלא היה נוח לו כלל וכ"ל; הוא אומר: "ובכל זאת אין אנחנו יכולים ללמד מפרק י"ז שבויקרא, שהותרה בפשיטות לעם אכילת נבלה וטרפה בתנאי שיכבסו את בגדיהם וירחצו את בשרם" (א). אולם גם ויקרא כ"ב, ח' (10) מאשר ומקים בכ"ז את ההתר הזה וגם יחזקאל מ"ד, ל"א; וגם הקרחות בראשם והשרטות בכשרם לנפש מת, שנאסרו בס' הקדושה (ויקרא כ"א, ה') רק לכהנים בלבד, נאסרו בס' משנה תורה (י"ד, א') בהסכמה עם ויקרא י"ט, כ"ח על כל ישראל, "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך".

פריץ גדול ורחב נבעה בכל אפן במקום הזה בשיטת הבקרת המודרנית. המצוות אשר במקור היסודי ובס' הקדושה תלויות — בענין נבלה וטרפה — באסור השחיטה לשם חולין. כל זמן שלא הותר בשר אחר מלבד בשר הקרבנות, שהיה נאכל במהרה ושלא יד כל אדם יכלה להשיגו (מפני שלא כל איש ואיש היה יכל להקריב קרבן), היה צריך להתיר לישראלים בשר נבלה וטרפה. ס' משנה התורה — ששחיטת חולין הותרה בו — וגם ספר הברית — ששחיטת חולין מרם נאסרה בו — יכלו לאסר לגמרי על בני ישראל אכילת בשר נבלה וטרפה (ב). ובכל אפן מוכיחות שוב העובדות האלה, שס' הקדושה והמקור היסודי של ת"כ קשורים ואחוזים איש ברעהו ושהאחרון מקבל בשתיקה, בחור הנחות ידועות, את מצוותיו של הראשון (ג).

(א) עין בפרושי למקום הזה.

(ב) בפרושי לס' ויקרא י"ז בארתי, איך אפשר לישב לפי הקבלה של חז"ל את ההבדל הזה אשר בין ויקרא מחד גיסא ובין דברים וס' הברית מאידך גיסא.

(ג) נעיר כאן, שהמבקרים החדשים אינם מסתפקים בזאת, שהם מבדילים ומפרידים בין ס' הקדושה לבין המקור היסודי של ת"כ, אלא שהם מיתחסים (ועצם מהותה של חקירתם מחיבת

ואם אמנם המסקנה הזאת (על שיכותו של "H" ל-"Pg") כשהיא לעצמה יכולה לערער את יסודותיה של השיטה המודרנית, אולם ערכה יגדל יותר בחקירותינו הבאות על היחס של יחזקאל לפרקי ת"כ אשר בתורה.
נדבר קודם כל

על היחס שבין יחזקאל ובין ס' הקדושה (פרק ד')

מעולם לא קרה כדבר הזה שאנשי מדע יערערו על עובדה בולטת ונראית לעינים כעובדה הזאת, שיחזקאל השתמש בם' הקדושה ושם' הקדושה קדם בהכרח, כתוצאה מזאת, ליחזקאל. קלוסטרמן היה הראשון שהוכיח את הדבר הזה בראיות ברורות במאסף הלותרי 1877 (המאמר הזה נדפס אח"כ שנית ב-Pentateuch של קלוסטרמן 1893). אחר כך הרציתי גם אני, מבלי לקרא את דברי קלוסטרמן, את העובדה הזאת במאסף Magazin 1879 s. 210 והבאתי ראיות חזקות ונאמנות לדברי; ואני מוצא שצדק דיכמאן באמרו, כי הדעה, שיחזקאל קדם לס' הקדושה, היא דעה נלווה ומסולפת הבנויה על יסודות של בקרת שוא" (El3 s. 583). אני רוצה עתה לחבר כאן את ראיותי אל ראיותיו של קלוסטרמן, להוסיף עליהן הוכחות חדשות ולערך את כל החמר הזה למען יוכל להפיל (אשתמש פעם בכטויו של היטציג) ארצה אפילו שור רב כח ואון.
יחזקאל משתמש עפ"ר בפרק כ"ו שכויקרא, גם ביעודי הטוב והאשר וגם ביעודי התוכחה והענש; וממשמעותם של דברי הנביא נכר בודאות גמורה, שהפרק הזה מהתורה היה לנגד עיניו. נרמה בראשונה את היעודים לעתיד אשר ביחזקאל ל"ד, ט"ו אל היעודים אשר בויקרא כ"ו, ד'.

י ח ז ק א ל

«וכרתי להם ברית שלום והשכתי חיה רעה מן הארץ» (ל"ד, כ"ה)
«וישבו כמדבר לבטח» (ל"ד, כ"ה)
«והיו על ארמתם לבטח» (שם, כ"ו)
«והורדתי הגשם בעתו» (שם, כ"ו)

ו י ק ר א

«ונתתי שלום בארץ... והשכתי חיה רעה מן הארץ» (כ"ו, ו')
«וישבתם בטח בארצכם» (כ"ו, ה')
«ונתתי גשמיכם בעתם» (כ"ו, ד')

אותם לזאת) את ס' הקדושה גופא למחברים אחדים, יען כי ויקרא י"ח מכיל בתוכו את אותם החקים אשר בויקרא כ'; ויקרא י"ט, ל' מובא מלה במלה בויקרא כ"ג, ב'; ויקרא י"ט, ט' ואילך— כמעט מלה במלה בויקרא כ"ג, כ"ב. ובאפן כזה שבו המבקרים האלה כשלום אל "השערת הקטעים"¹¹ הישנה—הפראית".